

ПРЕС-РЕЛІЗ
до засідання «круглого столу»
«РОЗВИТОК АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

23 червня 2010 р.

Ефективне аграрне виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення основними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Проблеми розвитку аграрного сектору, актуальні тенденції цінової світової кон'юнктури на продовольчі ресурси, недостатня увага держави до проблем галузі створюють передумови для виникнення кризових явищ у забезпеченні населення продуктами харчування.

За роки незалежності аграрне виробництво не набуло нових якісних стимулів для зростання. Виробництво валової продукції сільського господарства, у порівняних цінах 2005 р., за 1990-2010 рр. знизилось на 45,5 млрд грн, рослинництва – на 7,9 млрд грн, тваринництва – на 37,4 млрд грн або на 31,1 %, 11,8 % та 47,2 % відповідно. Водночас, починаючи з 2000 р., було подолано негативну тенденцію постійного зниження виробництва валової продукції сільського господарства; приріст виробництва сільськогосподарської продукції у 2010 р. становив 41,6 % у порівнянні з 1999 р., у т.ч. рослинництва – 65,8 %, тваринництва – 17,7 %.

Структура виробництва сільськогосподарської продукції з початку земельної реформи значно змістилася у бік особистих селянських господарств. Останні вирощують майже 90 % овочів та картоплі від загального обсягу їх виробництва, утримують 66 % поголів'я великої рогатої худоби та 55 % поголів'я свиней. Поки що не виправдала себе фермерська форма господарювання: незважаючи на те, що переважаючою організаційно-правовою формою господарювання на селі є фермерські господарства (частка яких у загальній кількості сільгосп підприємств становить понад 74 %), фермери виробляють незначну частку валової продукції, особливо тваринницької.

Забезпеченість сільського господарства України основними засобами є незадовільною, про що свідчить зменшення їх вартості у 2009 р. відносно 1996 р. на 88,9 % (тоді як в економіці України в цілому зменшення вартості основних засобів за цей період становило 30,9 %). Фактична наявність основних засобів з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь є значно нижчою за їх нормативну потребу, зокрема у рослинництві вона становить лише 14,3 %, тваринництві – 14,7 %. Основними чинниками, які негативно впливають на забезпеченість сільськогосподарських підприємств основними засобами, є повільне введення в дію нових потужностей для тваринницької галузі, зниження обсягів виробництва техніки у вітчизняному сільськогосподарському машинобудуванні через фінансово-економічну кризу, зменшення обсягів внесення органічних добрив під сільгосп культури.

В Україні гостро постають екологічні проблеми землекористування. Значна площа сільгоспугідь піддається впливу вітрової і водної ерозії. Близько 1,7 млн га сільгоспугідь піддані вітровій ерозії (дефляції). Найбільшої шкоди зазнають землі Запорізької, Луганської та Херсонської областей. Водна ерозія охоплює 13,3 млн га сільськогосподарських угідь або понад 32 % їх загальної площі. Найбільші площі угідь, підданих водній ерозії, знаходиться у Донецькій, Одеській і Луганській областях. Негативний вплив на екологію ґрунтового покриву спричинила аварія на Чорнобильській АЕС: радіонуклідами забруднено понад 4,5 млн га земель у 74 регіонах 11 областях, у тому числі 3,1 млн га орних земель.

Системними чинниками гальмування реформування аграрного виробництва є наступні:

- недостатня реалізація природно-кліматичного та трудового потенціалу в Україні;
- нерозвиненість інфраструктури заготівлі та збуту сільгосппродукції;
- низька економічна ефективність використання сільгоспугідь;
- зменшення засівів орних земель;
- збільшення собівартості як вирощування, так і реалізації сільськогосподарської продукції;
- низький рівень матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств, їх низька капіталоозбросеність та капіталооснащеність;
- високий рівень процентних ставок за кредитами банків;
- недостатній рівень організаційного та фінансового забезпечення державних закупівель життєво важливих продуктів харчування;
- кризові явища у тваринництві; відсутність цілісного прозорого ринку сільгосппродукції;
- парцеляція земель сільськогосподарського призначення;
- низький рівень інвестування сільськогосподарської галузі;

- невідповідність вітчизняної продукції сільського господарства міжнародним стандартам якості та санітарним нормам;
- високе техногенне та антропогенне навантаження на ґрунти, яке посилюється дією природних чинників;
- високий рівень освоєності сільгоспугідь;
- незавершеність реформування земельних відносин.

Ефективне аграрне виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Загрозами продовольчій безпеці України на сучасному етапі є:

- недостатнє споживання продуктів харчування населенням;
- низький рівень споживання продуктів тваринного походження в енергетичному раціоні населення;
- висока частка витрат домогосподарств на продукти харчування у структурі їх загальних витрат;
- висока диференціація вартості харчування за соціальними групами; низька ємність внутрішнього ринку по окремих продуктах харчування;
- імпортозалежність країни за окремими продуктами;
- сировинний характер експорту сільськогосподарської продукції;
- зростання цін на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку;
- повільне впровадження міжнародних стандартів та систем якості продуктів харчування;
- відсутність контролю за безпечністю продуктів харчування.

Як результат екстенсивної моделі розвитку аграрного сектору більшість показників продовольчої безпеки України знаходиться за межами порогових значень.

В умовах відкритості національної економіки останні світові тенденції щодо наростання дефіциту продовольства і зростання цін можуть розглядатися як потужний виклик для українського аграрного виробництва. Ці тенденції можуть діяти як активний стимул поживлення сільгоспвиробництва та експорту сільгосппродукції, джерело додаткових фінансових ресурсів для розвитку та капіталізації сектору, підґрунтя для розкриття вітчизняного аграрного потенціалу як важливої та поки що недостатнім чином розкритої національної конкурентної переваги.

Загальносвітові та національні тенденції розвитку ринків сільгосппродукції обумовлюють необхідність прискорення процесів реформування аграрного сектору України, цілеспрямованих заходів державної політики, спрямованих на стабільність власного продовольчого ринку та використання потенційних вигод від зростання присутності України на світових ринках продовольства.

Політика держави у цій сфері має полягати в тому, щоб:

- забезпечити ефективність внутрішнього ринку та цінового регулювання;
- сприяти підвищенню ефективності та конкурентоспроможності агровиробництва, захисту інтересів вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках;
- забезпечити цільове спрямування коштів від продажу сільгосппродукції на розвиток аграрного сектору економіки;
- активізувати інвестиційну діяльність у сільськогосподарському виробництві;
- оновити матеріально-технічну базу аграрних підприємств;
- реформувати земельні відносини;
- підвищувати якість продуктів харчування і забезпечувати їх відповідність міжнародним стандартам;
- здійснювати охорону земель.